

УДК.32.019.51

О. С. МОШЕНСЬКИЙ,*доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін факультету № 2**Харківського національного університету внутрішніх справ;**ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5171-0112>*

**ЧИ МАЄ БУТИ УКРАЇНСЬКИЙ ПОЛІЦЕЙСЬКИЙ ПОЛІТИЧНО ОСВІЧЕНИМ?
(ПРО ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ОСВІТИ В
НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ)**

Проаналізовано сутність політичної нейтральності Національної поліції України, досліджено співвідношення між політичною нейтральністю поліції та політичною свідомістю поліцейського. Обґрунтовано необхідність запровадження політико-просвітницької роботи в Національній поліції України.

Ключові слова: *політична нейтральність поліції, політична свідомість поліцейського, політична грамотність поліцейського, політична освіта.*

За роки існування незалежної України на різних рівнях неодноразово піднімалося питання про необхідність деполітизації правоохоронних органів. Сучасна стратегія перетворення старої української міліції в нову поліцію значну увагу приділяє саме цьому питанню. Принципово важливо розуміти, що означає деполітизація поліції, на які сфери вона поширюється і як вона торкається конкретно кожного окремого поліцейського.

Стаття 10 Закону України «Про Національну поліцію», яка має назву «Політична нейтральність», закріплює наступні основні положення щодо деполітизації української поліції:

1. Поліція забезпечує захист прав та свобод людини незалежно від політичних переконань та партійної належності.
2. Поліція у своїй діяльності є незалежною від рішень, заяв чи позицій політичних партій та громадських об'єднань.
3. В органах і підрозділах поліції заборонено використовувати будь-які предмети, на яких зображена символіка політичних партій, та провадити політичну діяльність.
4. Поліцейським заборонено висловлювати особисте ставлення до діяльності політичних партій під час виконання службових повноважень, а також використовувати службові повноваження у політичних цілях [1].

Аналізуючи дані положення, можна зробити загальний висновок, що деполітизація поліції, з точки зору закону, передусім постає як її департизація та деідеологізація. Поліція в своїй діяльності не може ставати на бік будь-якої політичної сили, будь-якого суб'єкта політики. Поліція не може сама ставати політичною силою, мати (у будь-яких проявах) власну політичну суб'єктність. Діяльність поліції жодним чином не може ґрунтуватися на будь-якій ідеології, крім ідеології правопорядку.

Виникає питання: чи означає політична нейтральність поліції аполітичність самого поліцейського? Що стосується його дій та вчинків, то, безумовно, так. Що стосується думок, поглядів, власних переконань, то, однозначно – ні. Не можна жити в суспільстві і бути вільним від нього. Не можна думати, що в такому вкрай політизованому суспільстві,

яким зараз є українське, поліцейський (не поліція) може бути аполітичним. Будучи членом суспільства, громадянином держави поліцейський не може бути політично стерильним, у нього обов'язково є власна політична свідомість, яка уявляє собою систему знань, оцінок, настроїв і почуттів щодо сфери політики.

Як це не парадоксально, але висока політична освіченість окремого поліцейського лише посилює деполітизацію всієї поліції, бо політично грамотний поліцейський, розуміючи важливість для соціально-політичної стабільності в державі неупередженості і нейтральності поліції, не буде служити окремим політикам чи політичним силам, не буде сліпим знаряддям їхніх політичних маніпуляцій, а буде відданим своїй присязі і своєму народові.

Поліцейському в його службовій діяльності законом заборонено будь-яким чином демонструвати свої політичні переконання та уподобання, керуватися міркуваннями політичної доцільності. Але ж жоден закон не може заборонити поліцейському цікавитися політикою та мати власні політичні погляди і він, безумовно, їх має. І, безумовно, вони хоч і опосередковано, але все ж таки позначаються на його професійній діяльності. Навряд чи нашій державі байдуже, носіями якої саме політичної свідомості є її правоохоронці, особливо, якщо згадати сумний досвід поведінки правоохоронців під час окупації АР Крим, та Донбасу. В умовах неоголошеної гібридної війни, як ми бачимо, інформаційна складова є чи не найголовнішою в стратегії знищення української держави.

Президент України П. Порошенко, виступаючи 7 жовтня 2015 року у військовому інституті КНУ ім. Тараса Шевченка, заявив про необхідність відновлення у армії інституту політпрацівників. Він зазначив, що ідеологічна робота серед особового складу – це дієва профілактика проти ворожої пропаганди та інформаційного спаму. Хоча в промові йшлося про Збройні Сили, але без сумніву, його слова, певною мірою, можна віднести й до поліції. На нашу думку, реалії сьогодення вимагають якнайшвидшого налагодження політико-просвітницької роботи в Національній поліції України.

Реформа Національної поліції України не тільки неможлива без врахування особливостей політичної свідомості поліцейських, без готовності держави активно впливати на процес її формування, але й повинна повною мірою використовувати всі можливості для виховання у особового складу духовних позицій державного патріотизму, відданості своїй справі, готовності служити своєму народові. Процес реформування Національної поліції має відбуватися не лише в площині змін структури, функцій і завдань, а й торкатися духовних засад діяльності поліцейських.

Підвищуючи рівень матеріального-технічного забезпечення діяльності поліції, нашій державі вкрай необхідно належну увагу приділити ідейному озброєнню свого поліцейського.

Розуміння особливостей і тенденцій політичного розвитку власної країни, політичних процесів, що відбуваються на міжнародній арені, без сумніву, сприятиме значному посиленню потенціалу патріотизму і, відповідно, служитиме запобіжником проявам сепаратизму, службової недбалості, правового нігілізму.

Політична і правова свідомість тісно пов'язані між собою і впливаючи на політичну свідомість можна значною мірою корегувати розвиток правосвідомості поліцейського.

Поліція є державним органом, який виконує специфічні функції, пов'язані із застосуванням силового примусу у випадках порушення чинного законодавства. Вона уособлює монополію держави на застосування сили.

У демократичних країнах головним завданням поліції є забезпечення конституційних прав і свобод громадян, охорона громадського порядку. Час від часу поліції доводиться брати участь у ліквідації масових безладів, нейтралізації випадків масової непокори законним вимогам представників чинної влади. Поліція, виконуючи завдання які на неї покладаються державою по забезпеченню правопорядку, мимоволі стає учасником політичних подій, не даючи їм перейти в антидержавне, антисоціальне, антиправове русло. За таких умов, поліція є єдиним органом, який має конституційні повноваження у силовий спосіб захищати державний лад, права і свободи громадян від незаконних посягань. Тим самим поліція виконує дуже важливу політичну функцію по стабілізації соціально-політичної сфери суспільства.

У бурхливому українському політичному житті поліції часто доводиться виконувати завдання з охорони правопорядку під час проведення громадсько-політичних заходів, мітингів, зібрань тощо. Поліції доводиться протидіяти акціям з блокування адміністративних закладів, перекриття доріг, що часто призводить до силових сутичок з протестуючими. Це збільшує службові навантаження, підвищує морально-психологічну напругу, створює реальні загрози по виникненню конфліктів поліції з учасниками громадсько-політичних акцій.

Поліція є також важливим учасником електорального процесу. Вона покликана бути неупередженою стороною, що забезпечує легітимність виборів через контроль режиму правопорядку та громадської безпеки під час їх проведення. З новітньої історії України ми пам'ятаємо, як часто під час виборчих кампаній міліція потрапляла до епіцентрів політичних конфліктів, як часто вона ставала об'єктом політичних нападок.

Політична свідомість, безумовно, впливає на роботу поліцейського, на мотивацію його діяльності, на його самоідентифікацію і, зрештою, на ефективність його роботи. Високий рівень освіченості, в тому числі й політичної - це один з дієвих запобіжників проявам поліцейського насильства, жорстокості, зневаги до людей.

Політична грамотність спонукає до використання демократичних практик та стандартів у правоохоронній діяльності поліцейського. Вона сприяє більш усвідомленому ставленню до боротьби зі злочинністю, з порушеннями громадського порядку. Вона мотивує працівника поліції не до формального, поверхневого, а до більш усвідомленого виконання своїх службових обов'язків, даючи йому розуміння того, що інколи резонансні, суто кримінальні події стають спусковим гачком значних політичних потрясінь.

Таким чином, політична грамотність необхідна для співробітника поліції не менше ніж висока професійна кваліфікація, вона є важливим елементом його професійної свідомості і дозволяє йому якісно виконувати різного роду оперативно-службові завдання.

Загальновідомим соціологічним фактом є прямий зв'язок між рівнем політичної грамотності певної соціальної групи і рівнем її довіри як до окремих державних інститутів, так і до держави в цілому. Це вагомий аргумент щодо необхідності активного ставлення держави до формування політичної свідомості особового складу поліції. В складний, та навіть критичний, як зараз, для нашої держави час, лояльність до неї з боку поліцейського має неабияке значення. Патріотизм, відданість своєму народові неможливі

без політичних знань і сформованих на їх базі стійких переконань. Політична грамотність є фундаментом патріотизму.

Через запровадження саме політичної освіти можна було б розгорнути роботу по формуванню у особового складу національної поліції системи соціально-політичних цінностей, таких як: права і свободи громадян, державна влада, національна ідея, єдність українського народу, недоторканість приватної власності, рівність соціальних можливостей, патріотизм, тощо

Таким чином, можна стверджувати, що відсутність продуманої системи політичної освіти, спрямованої на формування демократичної політичної свідомості поліцейського призводить до його певної обмеженості (внаслідок різного роду суб'єктивних та об'єктивних причин і обставин) розібратися в реаліях сучасного політичного життя, що в свою чергу спричиняє зневіру у державно-політичних інститутах, розмиває та деформує почуття патріотизму, підриває моральні засади його професійної діяльності.

Підвищення рівня політичної свідомості співробітників поліції не потребує значних матеріальних витрат, великих організаційних заходів. Воно могло б відбуватися в межах вдосконалення професійної підготовки особового складу Національної поліції.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних (БД) «Законодавство України»/Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 04.03.2017).

Надійшла до редколегії 14.03.2017

МОШЕНСКИЙ А. С. ДОЛЖЕН ЛИ БЫТЬ УКРАИНСКИЙ ПОЛИЦЕЙСКИЙ ПОЛИТИЧЕСКИ ОБРАЗОВАННЫМ? (О ЦЕЛЕСООБРАЗНОСТИ ВВЕДЕНИЯ ПОЛИТИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В НАЦИОНАЛЬНОЙ ПОЛИЦИИ УКРАИНЫ)

Проанализированы сущность политической нейтральности Национальной полиции Украины, исследовано соотношение между политической нейтральностью полиции и политическим сознанием полицейского. Обоснована необходимость введения политико-просветительской работы в Национальной полиции Украины.

Ключевые слова: политическая нейтральность полиции, политическое сознание полицейского, политическая грамотность полицейского, политическое образование.

MOSHENSKYI O. S. SHOULD A UKRAINIAN POLICE OFFICER BE POLITICALLY EDUCATED? (THE DESIRABILITY OF INTRODUCING POLITICAL EDUCATION IN THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE)

The essence of political neutrality of the National Police of Ukraine is analyzed; the ratio between the political neutrality of the police and the political consciousness of the police officers is investigated. The necessity to introduce political and educational work in the National Police of Ukraine is justified in the article.

Keywords: political neutrality of the police, the political consciousness of the police, the political competence of the police, political education.